

La música antiga, de moda

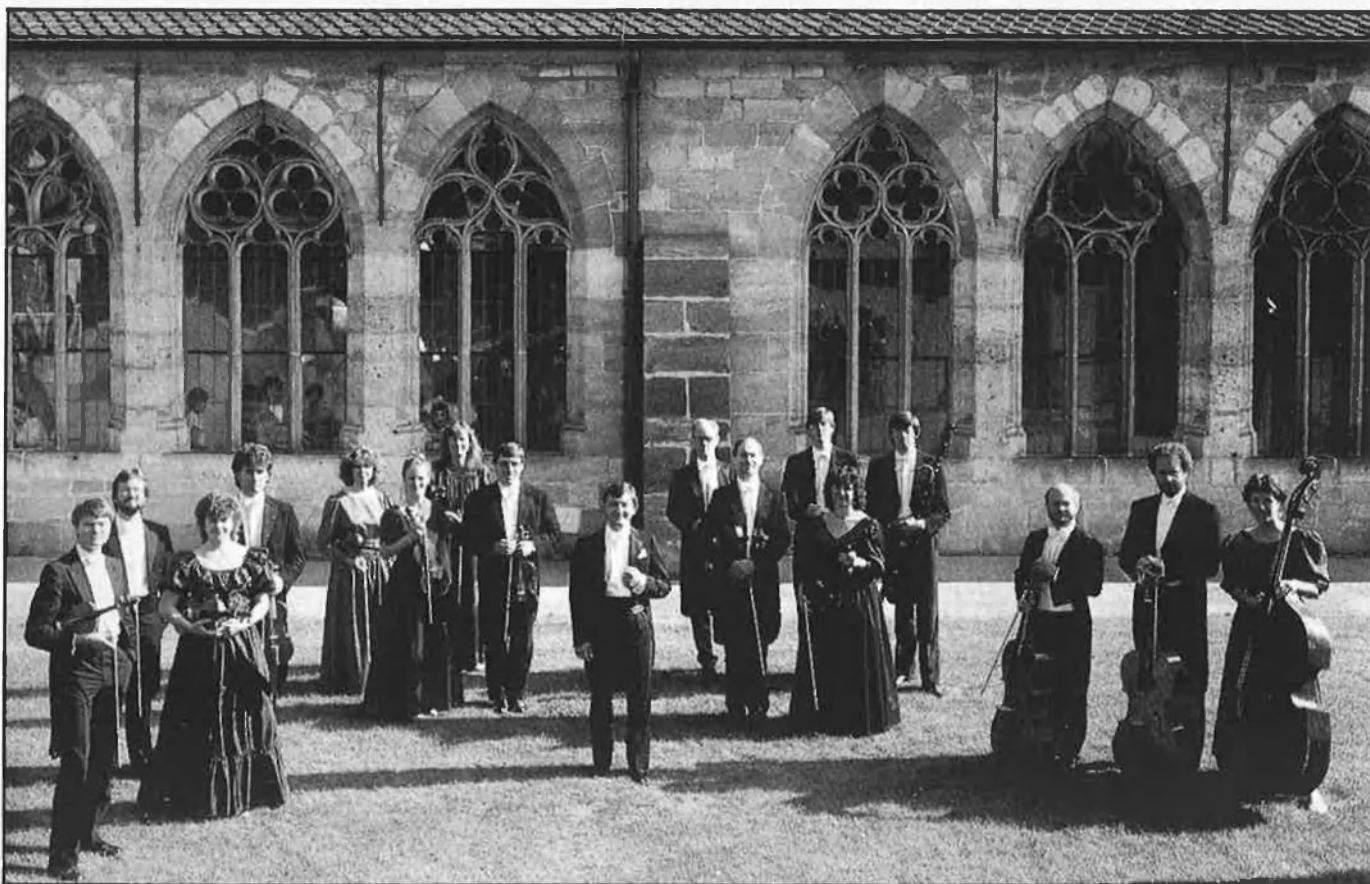
Si amb el concepte, tan i tan imprecís, de música clàssica tots sabem a què atendre'ns, el mateix es pot dir del que defineixen els mots *música antiga*. Això no obstant si féssim una anàlisi semàntica aprofundida de les dues expressions, podríem observar que els seus continguts no responen massa exactament a l'accepció assumida de forma generalitzada. Només cal recordar que per *música clàssica* s'arriba a acceptar pràcticament des del

Durant aquest mes de maig se celebrarà a Barcelona la XII edició del Festival de Música Antiga, que promou la Fundació Caixa de Pensions. Entre els participants hi ha els grups més destacats d'Europa.

Jaume Comellas

titud entorn de la música en general.

El terme *música antiga*, considerat intrínsecament, i per tant, al marge de l'accepció generalitzada ja dita, té una connotació molt oberta. Cal recordar que l'any 1776 va nàixer a Londres una societat anomenada Concerts of Ancient Music que promovia concerts de música composta a partir de 20 anys cap enrere. La dada situa una cosa tan increïble actualment com és la vivència immediata de la música del mo-

The English Concert, un dels grups participants del Festival.

Barroc fins a Strawinsky, passant, per tant, pel classicisme pròpiament dit, pel romanticisme, nacionalisme, impressionisme i expressionisme fins arribar a l'atonalisme. En termes semblants podríem parlar de música antiga, accepció oberta on n'hi haja. Cada dia més oberta en termes temporals com podrem comprovar més endavant.

Partim de la base que entenem per música *antiga* aquella que es produeix fins a la mort de Johan Sebastian Bach —any 1750—. Aquest límit superior dóna virtualitat a una altra accepció substitutòria que ha estat i és empra-

da força adequadament. Es tracta de música *pre-clàssica*. En tot cas, els límits temporals inferiors ja resulten més difosos, i posats a establir-ne uns, caldrà parlar del moment en què es concreta la notació, que, perfeccionada, arriba fins els nostres dies. Per tant, segles XIV o XV.

La qüestió dels límits temporals, tant inferiors com superiors, és un fet secundari i el que realment és important no és tant la consideració d'unes característiques formals o morfològiques d'un conjunt més o menys encasellable de música escrita en un període definit, sinó un moviment i una ac-

ment, cosa que vista des del nostre context, on Debussy i Strawinsky resulten ser compositors moderns —fins i tot massa per a alguns— no deixa de colpir enormement. Cal insistir, doncs, en la relativitat de la transcendència de l'encaixonament temporal del concepte. D'altra banda, dins dels extrems en què hem situat la música *antiga*, hi cap música de característiques enormement diferenciades, cosa que fa inoperants les possibles aproximacions fetes sobre principis homogeneïtzadors.

Quan l'any 1828 Mendelshonn descobreix les excel·lències de l'obra de Johan Sebastian Bach amb la interpre-

tació de la *Passió segons Sant Mateu* a la Singakademie de Berlín, fa una cosa tan important com obrir les portes a la valoració objectiva d'una música gran, fins aleshores, exactament cent anys més tard de l'estrena de l'obra, de coneixement circumscrit a àmbits locals. A partir d'aquí neix el que podríem anomenar moviment d'assumpció des d'una òptica romàntica del patrimoni musical pre-clàssic. Moviment, o concepció si es vol, que ha arribat fins als nostres dies.

Curiosament, quasi al mateix temps que Mendelshonn, amb el seu mestratge de director absolutament gran, incorporava Bach a les concepcions romàntiques —un Bach que havia estat ignorat durant tot el període clàssic—, a Brussel·les el 1832, el director del conservatori d'aquesta ciutat J. F. Fetis feia reviure les tècniques dels instruments antics, dels quals en posseïa una important col·lecció, en uns titulats *Concert historiques* que cal situar en la prehistòria del que serà el moviment de música antiga. Aquests concerts van continuar durant molts anys i van influir Arnold Dolmetsch, un suïss-francès, musicòleg, instrumentista i fabricant d'instruments, que va aprofundir en l'estudi de l'autenticitat de la in-

terpretació de la música antiga amb instruments originals, tot descobrint també les tècniques originals.

La incursió en la història ha servit no per a definir la mateixa música antiga, sinó el seu rerefons més enllà o al marge del seu context temporal i fins i tot formal. *Música antiga*, cal entendre-la doncs, com a moviment de música antiga o el que és el mateix una actitud davant del fet musical que busca aprofundir en la interpretació fidel en els límits màxims de tota composició.

Mendelshonn amb la seva interpretació de la *Passió segons Sant Mateu* a Berlín porta aquesta música al seu context formal, al del seu moment. Dit d'una manera més directa, de Mendelshonn arranquen les interpretacions *romàntiques* amb cors de cent o més veus i formacions instrumentals nombroses servides per instruments tècnicament evolucionats. Ni aquests cors, tan sonorament imponents, ni les orquestres, eren els que cantaven i sonaven a l'època de Bach. Ben altrament, a partir de Fetis o sobretot de Dolmetsch, allò que importarà és aconseguir la interpretació tal com era pròpiament en els temps de Bach i antecessors. Això comporta per tant una actitud investigadora aprofundida de la qual han de partici-

par, en una relació estreta, tant l'instrumentista com el musicòleg.

En aquest context es presenten com a mínim dues qüestions que s'interrelacionen quan no entren en contradicció. Arqueologisme i autenticitat.

No es tracta tant d'anar a una reproducció fidel sinó sobretot autèntica. Els recursos als instruments d'època —bàsicament reconstruïts amb una fidelitat en molts casos només aproximada— és tan indispensable com el contrast amb un màxim d'informació possible sobre el context i condicionaments culturals i socials en què va nàixer la composició. La reproducció fidel —arqueològica— pot resultar mancada d'autenticitat. Cal reproduir l'esperit del moment. Herreweghe, uns dels grans conreadors de la música antiga del moment ha assenyalat que «allò que importa és fer sonar la música de la millor manera que es pugui fer sonar avui. Que Bach soni de la manera més pròxima a com es feia en el seu temps és important. Però encara ho és més que soni el millor possible».

Per la seva banda Jordi Savall ha manifestat que la puresa arqueològica només té sentit quan ho és per si mateixa. I ha afegit: «La veritat històrica és una forma de conèixer un fenomen

QUÈ NECESSITA UN XIQUET PER APRENDRE LA NOSTRA LLENGUA?

- Ben fàcil, uns bons llibres.
- Uns llibres de text pensats i escrits per gent del país. Com els llibres valencians de Teide.
- Per aprendre a llegir i escriure correctament el valencià. I segons les orientacions de la Generalitat valenciana.

QUADERNS D'ORTOGRAFIA
 - Cicle inicial
 - Cicle mitjà
 - Cicle superior

LLENGUA
 1. Guirigall 4. Comboi
 2. Bullanga 5. Gatzara
 3. Aldarull

LECTURES
 Col·lecció Graó
 Pa amb xocolata
 La serpentina

EXPERIÈNCIES
 Cicle Mitja 3r EGB
 Col·lecció Graó
 Cabriola

EDITORIAL TEIDE

històric. Busquem l'autenticitat històrica amb els instruments, amb la forma d'articular, però hem de ser lliures per a fer les coses més boniques i eficaces musicalment». Per al britànic Trevor Pinnock, que intervén en l'edició d'enguany del Festival de Música Antiga, tocar amb instruments d'època és simplement proveir-se de les eines més adequades per a servir una música determinada.

El tema resta obert i de fet, no hi ha respostes definitives. Tot apunta, doncs, al fet que l'aprofundiment arqueològic esdevé una eina al servei d'una investigació aprofundida que recerca l'autenticitat interna de l'obra en referència al moment actual.

I és aquesta actitud investigadora l'aportació més important del moviment de música antiga. Actitud investigadora que s'adreça no sols a l'aspecte formal, sinó també a la recerca de partitures ignorades i la seva projecció. Cal pensar en aquest sentit que Vivaldi és un compositor descobert tan sols fa unes dècades, i l'*Adagio* d'Albinoni, tan i tan popularitzat, té quasi-tres-cents anys d'existència i, en canvi, és conegut des de fa dues dècades de forma generalitzada.

Aquesta actitud investigadora ofereix una nova dinàmica a la música actual. En aquest sentit resulten il·lustradores les paraules de Savall: «Qual-sevol obra que no sigui d'avui ja pot ser considerada música antiga». Savall, d'alguna manera, sintonitza amb el concepte exposat en parlar d'aquella societat anglesa de finals del XVIII.

I afegeix. «Cal que tots els músics tinguin la nostra filosofia. Debussy ja necessita ser objete d'un procés com el que fem nosaltres, contra les interpretacions estàndard que dominen. La mateixa problemàtica que té la música antiga, la té la de repertori». La cosa resulta prou clara.

Hi ha encara una dimensió, al marge d'aquests camins que ofereix un camp de consideració enormement atractiu. És el del ressò que té entre un tipus de públic força determinat l'anomenada música antiga. Un públic normalment jove, universitari, progressista i indefiniblement procliu a actituds espiritualistes. Dir que hi ha quelcom de post-hippisme resultaria agosarat però potser no totalment desencaminat.

Per a Herreweghe aquesta música aporta uns components d'espiritualitat que justament són absents de la música actual i que els atreu. Una espiritualitat que segons aquest músic, també troben els joves en el *rock* en certa me-

Trevor Pinnock, amb *The English Concert*, és l'actuació més esperada del Festival.

Simon Standage.

sura. El mateix Herreweghe remarca que, mentre la música romàntica es basa en una mena de relació jerarquitzada, la imatge de la música barroca és més solidària, es basa més en un treball d'equip i per una altra part els instruments antics —caldria parlar sobretot de les seves reproduccions— són més ecològics. La música barroca, conclou finalment aquest músic, mai no fa exhibició de força ni d'acrobàcia ni de velocitat com ho fa la romàntica.

No massa llunyà és el raonament de Savall quan afirma que el poble normal necessita escoltar coses que portin la pau i la poesia que ens calen i que la música contemporània no aporta. Al mateix temps, recorda que, en el seu temps, la música de Mozart era popular.

Aquest últim argument té una considerable importància en el context, Herreweghe ha destacat com ha estat lamentable en la història de la música la dissociació entre música culta i mú-

sica popular a partir de Beethoven. Per la seva part, el gran pianista austríac Friedrich Gulda ens remarcava que el que entenem actualment per música antiga, en el seu moment era música autènticament popular, no n'hi havia d'altra. I aquest regust popular és el que fa que els joves s'hi acostin. L'opinió, en aquest cas, té l'autoritat de qui té un concepte molt precís d'allò que s'ha dit moltes vegades —no sempre amb convenciment— que música només n'hi ha una. Cal recordar que Gulda sovint acaba una jornada en què ha ofert un concert convencional de *música clàssica* amb una actuació en una cava de jazz.

Cal parlar encara d'un matís, sense el qual no es pot considerar dit o aboradat tot sobre el tema de la *música antiga*. Si hem parlat del fet de l'actitud davant de la música que suposa el moviment, observem que en cicles o concerts de música antiga cada dia s'inclouen més sovint obres del classicisme. En tot cas, la diferència és el tractament, és l'actitud, és aquest esperit de recerca que fa que les seves interpretacions —sovint amb el recurs dels instruments originals— siguin diferents. I que músics considerats especialistes de música antiga hagin assumit la direcció d'òperes clàssiques o romàntiques, com és el cas de Nikolaus Harnoncourt.

El Festival de Música Antiga que se celebra a Barcelona, en aquest sentit, és una mostra representativa dels nous i dels vells conceptes de música antiga. Grups com Concerto Palatino, Quartet Salomon amb el català Lluís Gasser o el London Wind Consort oferiran concerts on el que és la recuperació del patrimoni musical pre-clàssic i la seva interpretació de la manera més fidel possible, mentre que the English Concert, amb Trevor Pinnock al capdavant —l'actuació més esperada del festival— encapçala el corrent que cerca la investigació i l'autenticitat en la interpretació del patrimoni musical clàssic. I en aquest grup cal situar també el Quartet Kuijken o l'Ensemble Octophoros. Ells oferiran una nova dimensió de la interpretació del gran tercet del classicisme Haydn-Mozart-Beethoven, i això constitueix una aportació important en el context en què es mou la música antiga. Amb això el festival barceloní haurà complert una funció, una actualitzadora fadora important i es mostra atent a la seva missió, mantinguda amb un notable nivell d'interès i qualitat, de situar cada any de forma puntual la realitat i el moment de la música antiga. □